

Stanovisko k projektu univerzity Krumlovia v Českém Krumlově

Ivan Blecha

S rostoucím znepokojením sleduji postupující přípravy projektu „univerzitního městečka“ Krumlovia, jehož základní částí má být nová „univerzita“. Jako dlouholetý učitel na univerzitě a jako člověk, který je denně v kontaktu s vědeckou prací a s nároky, které s sebou nese, musím vyjádřit vážné pochyby o tomto projektu a upozornit veřejnost, která v této oblasti možná nemá dostatečný přehled, na možné podlehnutí iluzím.

Nejsem nijak spojen s Českým Krumlovem, což může být na jednu stranu nevýhoda (lecko může namítat, že mi nic není do představ a zájmů, které sdílají Krumlované), na druhou stranu ale také výhoda, protože nejsem poután k nikomu ze zúčastněných žádnými vazbami, které by mohly zpochybňovat má stanoviska. Dovoluji si podpořit své právo, vmísit se takto na dálku do diskuse, dvěma okolnostmi: působím na univerzitě, se kterou byl několik let spjat hlavní protagonista celého projektu, dr. Assenza, takže o jeho činnosti u nás něco vím, a jsem odborným zaměřením filosof, což je jedna z disciplín, která je ve všech částech projektu budoucí univerzity zmiňována mezi těmi základními.

Předem bych rád zdůraznil naprosto zásadní věc: *v žádném případě* nechci projekt zcela odsoudit – musí samozřejmě zůstat na vůli těch, kteří ho podporují, zda jej budou realizovat, či nikoli. V některých svých částech je dokonce zajímavý, může být prospěšný (ekologická centra, rodinné aktivity, mateřské školky, sportoviště, obytné prostory, kulturní zázemí atp.). Mé kritické připomínky se týkají zamýšlené univerzity a její předpokládané úrovně. Je třeba předem říci, že pokud bude realizována tak, jak je proponována, nepůjde o skutečnou univerzitu ani o vědecké pracoviště s žádoucí mezinárodní pověstí. V tomto ohledu je projekt matením veřejnosti a na tuto skutečnost bych chtěl právě poukázat.

Předkládaný projekt zatím není úplně detailní. Jistou výhodou tedy mají členové přípravného týmu v tom, že záměr i podrobnější výklad některých zamýšlených aktivit jsou psány obecným jazykem, který formuluje na první pohled sympatické věci – nové pohledy na zaběhané obory, zapojení atraktivních postupů do případné výuky, mezinárodní spolupráce. Kdo se nevyzná v tom, jak funguje věda a univerzita, může mít dojem, že jde o něco senzačního, co u nás chybí a co je třeba podpořit jako konkurenci zakonzervovaných a nehybných univerzit tradičního stříhu.

Ale při bližším pohledu se ukáží značně problematická místa. V klíčových deklaracích projektu je nepatrná zmínka, která ihned vzbudí podiv: univerzita se prý bude věnovat také vzdělávání, které není postaveno na „racionální inteligenci“. Hlásit se v projektu univerzity k iracionalitě je první varovná indicie. Univerzita a věda, která je na ní rozvíjena, *musí být* racionální, tj. kritická, logicky konzistentní, musí pracovat s veřejně a intersubjektivně ověřitelnými fakty. Pokud se členové projektového týmu hodlají zabývat „iracionálními“ jevy, nic proti tomu, ale i jimi se vědec nebo vysokoškolský učitel musí (a může) zabývat racionálně: jinak nemá ve vědě co pohledávat.

V rámcovém popisu vlastní výuky na budoucí univerzitě se mluví o nových oborech: ontosofie, sofiosofie, psychosofie. Má se tím demonstrovat distance od běžných oborů (zde

zřejmě od ontologie neboli filosofie, sociologie a psychologie). Žádná z těchto disciplín ovšem vědecky nikde pěstována není, není nikde akreditována, nepíše se o ní v žádné seriózní odborné literatuře. Všechny tyto vědy „nového typu“ jsou navíc vymezeny jen obecnými proklamacemi, které mnoho neříkají. To je podezřelé.

V podtextu tohoto velmi neurčitěho projektu je snaha „nově myslet“, vidět svět a člověka v celku, prolínat jednotlivé disciplíny. Je zapotřebí zdůraznit, že tohle všechno přece bez potíží umí a dělá i moderní věda: její fantastický rozvoj za poslední desetiletí by bez schopnosti nově myslet, bez prolínání disciplín a bez zohledňování širších kontextů nebyl možný. Současná standardní věda je nesmírně dynamická, inovativní, kreativní. Vyčítat jí zatuhlost a neinvenčnost je naprosto absurdní. Mám čím dál silnější podezření, že většinou se pod takovými výtkami skrývá jenom touha po nezávazném myšlení, líbivé spekulaci, po senzačních reflexích. Je příjemné a populární jen tak lehounce, atraktivně, ale především bez důkazů, s intuicí a nadšením říkat něco o kosmu, živých silách v něm, o proměnách vědomí atp. Většinou za tím ale nestojí nic jiného, než neschopnost nebo neochota respektovat obtížné zásady vědecké práce.

V jedné části projektu se dost nevybíravě hovoří o málo flexibilní akreditační praxi, kterou jsou v případě potřeby členové projektu dokonce ochotni obejít. Rád bych upozornil, že akreditační komisi jistě nebude dělat potíže akceptovat nové pohledy, interdisciplinární práci, posilování nových trendů. Co však akreditační komise hlídat musí, má-li dát souhlas ke vzniku univerzity a akademicky standardní výuky, je schopnost kritického myšlení a dodržování elementární vědecké metodologie. Jakákoliv rezignace na tyto zásady, třebaže obalená krásnými proklamacemi, nemůže nikdy založit skutečně vědecké vzdělávání.

V projektu jsou odkazy na sesterské vzdělávací instituce („univerzity“) v zahraničí, samozřejmě především v USA, jejichž pobočkou by se možná Krumlovia chtěla stát, pokud by neuspěla s akreditací zde. Nejvíce profilu Krumlovie asi odpovídá Ubiquity University. Její prezentace hýří podobnými proklamacemi jako projekt Krumlovie. Když se ale – alespoň za svůj obor filosofie – proklikám až k bakalářským a magisterským programům, narazím na cosi podezřele symptomatického: na zbožňovaného představitele jakési „ontosofie“, totiž na Kena Wilbera. Ten je ovšem typickým představitelem toho, co je nešvarem moderní filosofie a vůbec humanitních věd: tedy směsice zčásti seriózní badatelské práce s bezostyšně hlásanou mystikou, s předpoklady neuchopitelných sil v kosmu či ve vědomí člověka, s Grofovou transpersonální psychologií či s psychologií hlubinnou atp. Nikdo netvrdí, že v jednotlivostech nemůže být Ken Wilber inspirativní, ale je to krásný příklad problému, který se prolíná celým mým stanoviskem: Wilberovu „filosofii“ je nejprve zapotřebí zpracovat kriticky a vědecky, aby snad poté mohla ukázat nějaké své dílčí přínosné podněty. Rozhodně ale na něm a s ním není možné budovat seriózní vědu.

Studijní programy univerzity v Českém Krumlově jsou v projektu zatím jen načrtnuty, mám ale za to, že rámcový obrázek nám dobře doplní pohled na „odborné“ pozadí těch, kteří projekt připravují a jejichž intelektuální rozhled může posloužit jako dobré vodítko pro představu, co by se asi vyučovalo. Takový přehled by si učinila každá akreditační komise. Zjistíme velice rychle, že právě pod proklamacemi o „nové formě“ vědecké práce a o nových obzorech figurují krajně problematické, někde zcela pavědecké obory, které členové týmu buď sami propagují, nebo s nimiž sympatizují a jimž dopřávají prostor: totiž homeopatie, astrologie, geomancie, posvátná geometrie, spirituální matematika nebo antroposofie. Navzdory tomu, že téměř všichni členové týmu mají vysokoškolské vzdělání, zdá se, že jejich kariéra se brzy dostala do sféry, v níž je pojetí toho, co je vědecké a hodné univerzitního vzdělávání, značně rozmazané, ne-li úplně pochybené. Zde bych rád zdůraznil, že pravděpodobně nikdo ze

zúčastněných nemá špatné úmysly a že jsou všichni jistě přesvědčeni o tom, že pomohou dobré věci. Takový bohulibý elán ale sám o sobě bohužel na založení kvalitní univerzity nestačí.

Tak například PhDr. Anežka Janátová je aktivní lektorkou a organizátorkou Akademie sociálního umění TABOR. Z valné části jde nepochybně o chvályhodnou instituci a v leckterých ohledech nabízí zajímavé kurzy. Nikoli však ve všech. Tak se například v anotacích z oboru filosofie či pedagogiky dočteme, že „cílem předmětu je seznámení studentů s praoobrazy jako základními duševními silami života, existujícími předvědomě a ovlivňujícími lidský osud“, to vše na pozadí dvanácti znamení zvířetníku, jehož symbolice je třeba dobře porozumět. V jiném kurzu se něco dozvíme o kosmologických rytmech (o rytmech fyzikálních, astronomických, o rytmech v kvantové fyzice a v nauce o světle), což nám umožní porozumět „novým a základním pojmům vědy“ (zde bych rád znal odborné kompetence příslušného lektora, neboť jeho rozhled po moderní fyzice a astrofyzice musí být zřejmě kromobyčejný). Pak se nabízí kurz „Spirituální matematiky“, jehož anotace je vůbec pozoruhodná. Ocitují ji téměř celou: „Člověk rozumí matematice a sám sobě nejen svou chytrostí a na základě kalkulu, ale celou svou vlastní duchovní podstatou. Člověk není bytostí jen konečnou, a rozumí proto i nekonečnu na základě svého vlastního prožitku; člověk, na rozdíl od počítačového stroje, vnímá každé uzavření do pouhé konečnosti jako dočasné vězení ducha. V dnešním světě se vede boj o člověka, boj na poli myšlení – zda bude člověk sám sobě rozumět jen co nejchytřejšímu ze zvířat a svůj mozek pokládat za pouhý automat, jehož výkonnost mohou brzy nahradit počítačové stroje – anebo bude žít a prožívat se jako skutečná duchovní bytost, která je schopna zrcadlit myšlenky kosmu. Tento boj se začíná již v první třídě, s první hodinou matematiky – neboť právě matematika byla kdys posvátnou vědou, theurgií a dnes je ponížena na pouhý mechanický kalkul, na nástroj degradující lidské myšlení na pouhé odvozování, aniž se rozpoznává její pravá hodnota v životě člověka. Cesta našeho semináře bude cestou objevitelskou, neboť moudrost minulá i budoucí je bláznovstvím v očích dnešní vědy. Bude výpravou odhalující tajemství člověka a účastnit se jí mohou všichni ti, kteří nejsou zcela zakletí ve strnulých formách nemyšlení. Bude útěšná pro všechny, kteří kdy chtěli nalézt krásu v matematice, ale nebylo jim to dosud umožněno.“ Dlouhý citát, ale pro úroveň „filosofického“ myšlení spolků, které někteří protagonisté Krumlovii vedou, je to naprosto typické.

PhDr. Janátová je navíc členkou Antroposofické společnosti a v některých svých přednáškách o antroposofii hovoří. Antroposofie je ale směsice obskurních, okultních představ o světě a člověku, míchá dohromady křesťanství s reinkarnací, předpokládá existenci skryté energie, kterou jsou trénovaní jedinci schopni nahlížet jako barevné výrony u jednotlivých stavů lidské mysli atp. Rudolfa Steinera a jeho teosofii a antroposofii ve vědecké, univerzitní filosofii naprosto nikdo nebere vážně, je to jen příklad pomateného blouznění z dob, kdy se všude masivně šířil spiritismus a obdiv k okultním vědám. Některé názory Rudolfa Steinera jsou, jak známo, základem tzv. waldorfské pedagogiky. K ní se hlásí další člen týmu Krumlovie, dr. Riško. Nic proti tzv. waldorfskému školství, pokud uplatňuje některé pedagogické aspekty Steinerova učení – osobní přístup k žákům, netradiční strukturaci výuky, zvláštní pracovní náplň hodin, nové hodnocení žáků atp. Záleží určitě na jednotlivých učitelích waldorfských škol, jak se toho chopí, a není nutné předpokládat, že všude je jedinou ideologií takových škol striktně hlásaná antroposofie. Ale antroposofie jako filosofický či duchovní pohled na svět v žádném případě nemůže představovat žádnou verzi moderního, kritického myšlení.

Další člen týmu Mgr. Vladimíra Dvořáková je jednou z hlavních představitelky Kulturně vzdělávacího centra Pansofie. Je jen symptomatické, že vedle zajímavých nápadů se tu zase setkáme s nanejvýš problematickým zájmem o jednu z nejprůkaznějších pavěd, jakou je homeopatie. V osvětě na poli medicíny Pansofie věru přínosem být nemůže a lze se obávat, že

nemá-li provozovatel tohoto vzdělávacího sdružení zábrany hlásit se k této obskurní formě léčby, nebude je mít ani jinde.

Členy týmu jsou rovněž dva architekti. Jeden z nich, ing. Oldřich Hozman, vážně pracuje s východní tradicí feng-šuej, s geomancí a návdavkem se zabývá odstraňováním geopatogenních zón. Nemám nic proti moderně pojaté architektuře. Ale na univerzitě nemůže být žádná z uvedených praktik či nauk brána vážně. Feng-šuej je roztomilá, zpola mýtická představa starých Číňanů o tom, jak působí harmonicky uspořádané prostředí na psychický stav člověka. Pokud se bere z feng-šuej jen inspirace pro estetické účinky architektury, nelze nic namítat. O tom ale ví své už i naše moderní vědecká psychologie. Ve svém intelektuálním zázemí je ale „filosofie“ feng-šuej postavena na nevědeckých představách o existenci jakýchsi jemných energií, které lze soustřeďovat či odklánět, je dost významně vázána na astrologii a na mýtické představy o kosmu, které nemají žádné reálné opodstatnění apod. Že má dr. Hozman sklony spíše k této stránce feng-šuej, dosvědčuje jeho zájem o geomancii či o geopatogenní zóny, což už je ve všech ohledech zcela mimo vědeckou bázi. Geomancie je pofidérní představa o tom, že ze země vyvěrají jemné proudy energií, které lze posunem kamenů, označených nějakými symboly, usměrňovat nebo odrušovat. Na podobné představě je postaveno tzv. „odrušování geopatogenních zón“, což je vědecky naprosto absurdní praxe. I druhý architekt týmu, ing. Radan Volnohradský, se přiznává k zájmu o feng-šuej, geomancii a posvátnou geometrii.

Kapitolou samou o sobě je postava dr. Assenzy. Je potřeba seznámit veřejnost s některými fakty, které se s jeho osobou pojí a které až podezřele dobře zapadají do výše zmíněných pochybností, čímž je samozřejmě mnohonásobně prohlubují.

Dr. Gaudenz Assenza donedávna působil na Katedře politologie na Filosofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Ačkoli je leckde uváděn jako profesor, na katedře místo profesora nezastával. Zato si brzy vysloužil pověst, mírně řečeno, podivína, který se hlásí k hraničním, někdy i hranice překračujícím „vědám“. Studenti si na něj stěžovali, takže mu postupně byla svěřována méně a méně důležitá výuka, až, dalo by se říci, nedělal na katedře skoro nic. Pro vůdčí postavu tak vznešeně projektované univerzity, která se má vyznačovat smyslem pro kreativní myšlení, schopnost vést kolektivy, působivě vychovávat atp. to věru není nejlepším vysvědčením.

Oč menší pedagogickou a vědeckou činnost dr. Assenza na katedře vykonával, o to více se angažoval v příležitostných aktivitách, směřujících mimo univerzitu a oslovujících širší veřejnost. Pořádal pod hlavičkou „Univerzity budoucnosti“ přednáškové cykly, na něž (netvrším, že vždy) zval často velmi problematické, někdy bohužel přímo obskurní zjevy. Někteří členové týmu Krumlovie se s ním setkali právě v Olomouci a v jeho kurzech také přednášeli. Zcela příznačné je, že na univerzitě vyvolala rozruch před lety i manželka dr. Assenzy, paní Dora Assenza. Pozvala totiž v rámci svého vzdělávacího projektu do kurzu pro další vzdělávání pedagogů astrologa Milana Gelnara, který zde měl přednášku o tom, jak se při výchově dětí řídit podle astrologických znamení. Když jí to bylo vytknuto, útočně se bránila tím, že vypuzovat astrologii z fakulty je omezování akademické svobody.

Já osobně mám otřásající zkušenost s dr. Pálešem, jehož vystoupení na fakultě dr. Assenza osobně zaštitil. Dr. Pálež je člověk, který se vážně zabývá angelologií, stručně řečeno analýzou toho, jak andělé v určitých periodických vlnách ovlivňují běh našich dějin výronem různých druhů tzv. tvořivé energie. Jde to prý spočítat přesně na roky a tak i do budoucna předpovědět, kdy zase přijde vlna malířů, hudebníků, filosofů nebo třeba vlna násilí. Sám jsem byl na jeho přednášku pozván, bohužel publikum bylo tak nakloněno těmto hloupostem, že jsem neměl nejmenší šanci přesvědčit je, že jsou to úplné nesmysly. Na čelném místě v publiku seděl dr.

Assenza. Necelý rok na to měl dr. Páleš opět v rámci zmíněného přednáškového cyklu dokonce kurz na téma, jak podle angelologie předpovídat budoucnost – a naši studenti za to mohli dostat kredity! Netvrdím, že by v Krumlovii musel zrovna přednášet Páleš, je to ale velmi pravděpodobné, tím spíše, že se v projektu o možném záběru na „futuologii“ mluví. Ale i kdyby Páleš s Krumlovií nesouvisel, ztrácí dr. Assenza jakoukoliv odbornou kompetenci, pokud je na Pálešově přednášce přítomen jako jeho opora a pokud ho zve do kurzů, za něž odpovídá. Stejně tak lze pochybovat o vědecké kompetenci Mgr. Lucie Vaverkové, která měla organizaci a koordinaci Assenzových kurzů v rámci „Univerzity budoucnosti“ na starosti. Ani vteřinu není možné si myslet, že dr. Páleš je přínosnou alternativou vědě, tím spíše ho zvat dvakrát. Ve vědecké branži je takový doklad nekompetentnosti právem zásadně omezující.

Na základě neblahých zkušeností s dr. Assenzou, které patálii s Pálešem vyvrcholily, podnikl náš děkan urychleně kroky k tomu, aby už dr. Assenza nemusel být spojován s naší fakultou. Pokud tedy ve svém odborném kurikulu uvádí působení na olomoucké univerzitě, což má zřejmě dodat váhu jeho odborné připravenosti, je zapotřebí dát najevo, jak to s jeho prací u nás fakticky bylo a že se Univerzita Palackého od dr. Assenzy distancuje. Bude-li potřeba, doložím toto tvrzení a výše podaná svědectví prohlášeními děkana FF a vedoucího katedry politologie. To proto, abych nebyl osočen z povrchních pomluv.

Pokud bych se mýlil a žádný ze jmenovaných oborů, jimiž se členové přípravného týmu zabývají, by se na univerzitě nevyučoval (což by ovšem bylo velmi podivné), platí v akademické obci zásada, že velmi trpí kompetence každého vědce nebo vysokoškolského učitele, pokud se vážně zabývá pseudovědou, pavědou nebo esoterikou. Existují přísná akreditační pravidla, jimiž musí projít každý uchazeč o práci na vysoké škole, a ta – právem, a naštěstí snad důsledně – sledují právě vědeckou akribii, která má svá kritéria (že jsou dnes tato kritéria uplatňována v kvantitativní přemíře nebo nastavena bez ohledu na povahu jednotlivých oborů, je jiná věc). Pokud u zúčastněných najdeme v jejich odborných kurikulech veřejné či skryté příznání k homeopatii, astrologii, antroposofii, geomantické geometrii, odstraňování patogenních zón, náklonnost ke spirituální matematice či k angelologii, nemohou být ve vědecké komunitě bráni vážně a projekt univerzity takto intelektuálně orientovaného týmu nemůže budit důvěru.

Přípravný tým se zřejmě veze na zvláštní vlně odporu k vědě. V době, kdy každá alternativa k čemukoli lacině budí sympatie a zdání vzdoru vůči „establishmentu“ jakéhokoliv ražení, může takový odpor u veřejnosti sbírat body. Je ale třeba říci, i když to na první pohled zní nabubřele, že k vědě prostě žádná alternativa neexistuje. Vědu totiž dělá vědou kritické, skeptické myšlení, úmorná snaha o to, aby její výsledky byly pečlivě ověřeny, intersubjektivně předvedeny a nabídnuty k dalšímu testování. A každý snadno nahlédne, že k těmto zásadám žádná alternativa není, chceme-li mít diskurz, který nám něco spolehlivě řekne o povaze světa.

Závěrem bych ještě znovu zdůraznil hlavní myšlenku svého stanoviska: podaří-li se projekt Krumlovie realizovat, získá Český Krumlov nepochybně sympatické zázemí pro volný čas, přátelská setkávání, zábavné přednášky a pro řadu bohubilých aktivit, bude mít k dispozici nová sportoviště, obytné prostory, mateřské školky. To mu budiž ze srdce přáno a snad i záviděno. Co se ale týče *projektu univerzity*, je třeba hlasitě říci, že podle toho, jak je podán, s jakým týmem je rozpracován a o jaké intelektuální zázemí se opírá, určitě Český Krumlov žádné důstojné vzdělávací centrum nezíská, nestane se střediskem moderní vědy ani ozdobou akademického světa. Rozkryjí-li se módní slova o alternativním vzdělávání, zbudě v základu pavěda a esoterika. Nic více nelze požadovat, než aby si to zainteresovaní lidé včas uvědomili.